

10 ezer év előtt

Dr. Greguss Pál az őshalmi ásatások rendkívüli jelentőségéről — Állandó település volt Szeged környékén a csiszolatlan kőkorszakban

(A Délmagyarország munkatársától.) Az Alföld őstörténetére mindezekig nem voltak megbízható adataink. Sokáig azt hitték, hogy a legősibb korban, a csiszolatlan kőkorszakban barlangokban, hegyes vidékeken élt az ősember és az Alföld sík vidékein csak a csiszolt kőkorszakban kezdődött az élet. Két évvel ezelőtt azután az őshalmi ásatások során nagyjelentőségű leletre bukkantak. Kiderült, hogy

10—12 ezer esztendővel ezelőtt a csiszolatlan kőkorszakban Őshalm állandó település színhelye volt.

A feltárt őskori lelet az első az Alföldön, amely a csiszolatlan kőkorszakból származik és ezért rendkívüli jelentőséggel bír. Állati csontok, fiatal mammut, ősszarvas csontja és foga, a tarpán nevű őslőfélé állat csontja, szárazföldi csigák, tojásbájok, amelyek azonban sokkal nagyobbak, mint a mai baromfi tojások, ötven darab kovakő és végül az ősember tűzhelye került elő az ásatásoknál. Az állati csontok ketté voltak hasítva, amelyekből az ősember kiszedte a velőt.

Az érdekes lelet eredetét csak később lehetett megállapítani. Az előkerült anyagból hosszabb ideig tartó vizsgálatok nélkül még csak következtetni sem lehetett a pontos korra, amelyből a feltárt lelet származik, szükségessé vált a tűzhelynél talált faszén tüzetesebb megvizsgálása annak megállapítása végett, hogy milyen fának a maradványai. Ezt a munkát most fejezte be dr. Greguss Pál szegedi tanárképző főiskolai tanár, egyetemi magántanár, aki az őshalmi ásatásokról és saját vizsgálatairól a múlt héten előadást tartott Budapesten a Természettudományi Társulat ülésén.

Laboratóriumában, munka közben találtuk Greguss professzort, amikor felkerestük, hogy megkérdezzük vizsgálatainak eredményéről.

— A kétségtelenül nagyjelentőségű őshalmi lelet faszénmaradványait én vizsgáltam meg — kezdte a professzor. A mogyoró nagyságu faszéndarabkákból pontosan meg lehetett állapítani, hogy abban az időben az ősember milyen fa tüzénél sütögette a mammut pocsenyét. A mikroszkópos vizsgálat alapján kiűnt, hogy abban az időben az ősember Szeged környékén főleg *cirbolyafenyő*-vel, illetve *jegenyefenyő*-vel tüzelt. A két fenyő a mai Magyarországnak is csak a nyugati ré-

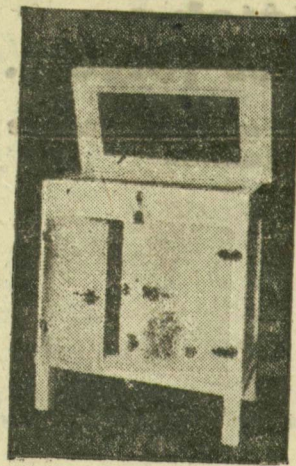
nyékén, sőt a cirbolyafenyő a történelmi Magyarországban is csak az északi és a déli Kárpátoknak legalább 1600 méter tengerszintfeletti magasságán tenyészik, de ott is csak elvétve, míg a jegenyefenyő a mai Magyarországnak is csak a nyugati részén, az Irtóköz tájékán nő kevés számban. Mindeme nagyfontosságú eredmények után joggal felmerülhetett a gondolat, vajjon nem lehetne-e valami uton-módon az akkori növényi életbe még jobban bepillantani. Erre csak egy lehetőség mutatkozott, ha az akkori növények virágporaszemeit is megvizsgáljuk, vagyis ha az egész leletet *pollen*analizáljuk.

— A nagyközönség előtt — folytatta — a pollenanalízis szó nem igen ismeretes, pedig a modern ősnövényföldrajzi kutatásoknak ma egyik legjelentősebb segédtudománya. Lényege az, hogy a legtöbb virágos növénynek a virágporaszeme, vagy a páfrányoknak, mohoknak a spórái, ha kedvező körülmények között kerülnek a földre, abban nem pusztulnak el, mint az állati, vagy az emberi test, hanem 10—20.000 esztendőig, vagy még ennél is több ideig változatlan formában, de természetesen nem élő állapotban, az ingoványos lápos terület iszapjában, vagy földjében megmaradnak. Ha már most a mai kor természetbúvára ilyen bolygatatlan földből akár egy morzsányit is a mikroszkópja alatt megvizsgál, úgy annak parányai között az egyes növényekre jellemző spórákat és virágporaszemeiket is megtalálhatja. Míthogy a legtöbb növénynek, vagy fának a virágporaszeme éppen olyan jellemző sajátága, mint akár a levele, vagy a virágja, így ha a földben ilyesféle virágporaszemeiket találunk, ez ugyanannyit jelent számunkra, mintha az egész növényt találtuk volna meg.

— Hogy a szegedkörnyéki

tízezer év előtti növényvilágot

némiképen megismerjük, magam is ezt a *pollen*analitikai módszert választottam. Legelőször is a szén- és löszporladék közül körülbelül egy gyűszűnyit különféle savakban és lugokban főztem, amikor is a vegyszerben minden anyag feloldódott, csupán a poraszemek nem. A virágporaszemeknek a külső burka, vagyis a fala ugyanis *kitinszerű* anyagból van, amely nemcsak a sósavnak, salétromsavnak, de még az üveget is megtámadó *floursavnak* is nagyszerűen ellentáll. E savakban

Az elismerten
legjobb

jég-
szekrények

6 vagy 12 havi
részletre kaphatók

Varga Dezső
vasárházában
SZEGED.

tehát minden feloldódik, illetve elpusztul, csupán a virágporaszemek maradnak meg sértetlenül. Ilyen eljárással azután a virágporaszemeket sikerült a piszoktól úgy elválasztanom, hogy most már azokat teljes tisztaságukban, jellemző alakjukban és csodálatos rajzolataikban vizsgálhattam. Az egyes virágporaszemeket nemcsak lerajzoltam, de valamennyit le is fotografáltam, hogy azokat a ma élő növények virágporaszemeivel összehasonlíthassam. Ez a munka volt a legnehezebb, amennyiben ez a pollenanalitikai tudomány egészen új keletű, így az összehasonlító anyagot a szaktudósok még nem igen állíthatták össze. Ez a magyarázata annak is, hogy a talált mintegy 150 féle növény virágporaszemeinek mindegyikét nem is lehetett pontosan meghatározni. De már az eddigi adatokból is következtethetünk arra, hogy

Szeged tájékán legalább is 10—20.000 esztendővel mielőtt növények élhettek.

Mivel azonban a virágporaszemekből vegyes, tehát tű- és lombhullatú erdőre is következtethetünk, így nem lehetetlen az sem, hogy ez a település 12.000 évnél is jóval idősebb, legalább is a cirbolyafenyő jelenlétéből erre bátran következtethetünk. Az évezredek folyamán sértetlenül megmaradt virágporaszemekből és spórákból megállapítható, hogy abban az időben Szeged közelében kisebb-nagyobb fenyőerdőségek lehettek, amennyiben a szénporladék között a *lucfenyő*, *jegenyefenyő*, *cirbolyafenyő* és a *havasi fenyő* virágporaszemeit sikerült feltalálnom. Ez erdőségek alján manapság csak a hegyvidékeken élő mohok és páfrányok tenyésztek, amennyiben ezeknek a spóráit is megtaláltam.

— Ez a csiszolatlan kőkorszakból származó első alföldi lelet — folytatta fejtegetéseit a professzor — nemcsak az ősember történetére vonatkozólag hozott igen értékes tudományos adatokat felszínre, hanem az Alföld, de főleg Szeged múltjára is. Igen nagy kár, hogy a három év előtti őshalmi ásatások megrekedtek. Pedig arról a területről — amelyről most már kétségtelenül tudjuk, hogy az egykori ősember települése volt — egész biztosan még sok és nagyjelentőségű lelet kerülne elő. Bezzeg, ha külföldön lenne ilyen lelet, annak már nagy propagandát, sőt az ősember múzeumát is megcsinálták volna. Reméljük, hogy Szeged városa is meghozza ezt a csekély áldozatot, amely neki hirt és dicsőséget jelentene, sőt Őshalmot talán még az idegenforgalomba is bekapcsolná.

G. M.

HUNGÁRIA—

Kávéházban és Halászcseréjében

husvét vasárnap és hétfőn
délután és este

TÁNC!

Divatos szövegekből
modern szabással
készít-
tek **öltönyt**
felöltőt Nemzeti
Takarékos-
ság és UNIO könyvre is.
KRIER Klauzál-tér 5.